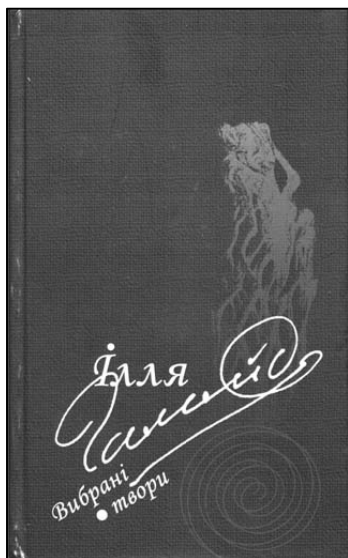

РЕЦЕНЗІЇ

ВОЛОШКОВЕ ВЕЧОРІННЯ ІЛЛІ ГАЛАЙДИ*

Ілля Галайда (нар. 1931) прийшов до читача книжкою вибраних творів поезії, прози та літературної критики, що узріла світ в ужгородському видавництві "TIMPANI". Її упорядником став редактор від Бога Дмитро Федака, яскрава свічка якого догоріла у минулому 2016 році... Як зазначено в анотації, "Вибрані твори" – під-

сумок тривалої плідної праці автора на ниві культури українців Словаччини, автохтонів на теренах словацького Пряшівського краю, які проживають тут пліч-о-пліч з титульною нацією. "Ілля Галайда, – констатує професор-славіст Андрій Червеняк, – є людиною, яка поєднує в собі універсальний "мікеланджелівський" тип... Його поетичний талант міг би стати окрасою літератури Львова чи Києва, його аналітичний розум міг би придбати йому "виділене місце" в Пушкінському домі... Його голос могли б аплодувати на сценах Братислави чи Праги, а він ... зістав у Пряшеві, неподалік свого рідного краю... Зістав простим, як Правда і Поезія, всіма шанованим і багатьма обожнюваним Ільком Галайдою..." (с. 4).

Згадане видання в розділі "Поезія" презентує вірші зі збірок "Спалахи" (1974), "Спрага сонця і землі" (1981), "Безсоння" (1986), "Гори сині, гори" (1990), "Балада про три сонця" (1991), "Тривогами стелиться дорога" (2001), "Осінні рефлексії" (2011). Є тут також поетичні етюди останніх років та добірка російськомовних віршів Іллі Галайди.

"Ще в "Спалахах", – пише Д. Федака, – І. Галайда став надивовижу міцно вrostати у рідний ґрунт, кам'янистий, пісний, та єдино животворний для українця-краянина в поколіннях давніх,

нинішніх і прийдешніх, що житимуть тут вічно" (с. 11).

Коли читаємо його сагу про батька, згадуються чомусь ода на честь батька Олександра Довженка, притча про діда Василя Симоненка, одкровення про мудрих предків з автобіографічних повістей Івана Чендея... Вслухайтесь в цей небесний і земний водночас хорал во славу дідизни:

Батькові

Пробач же, батьку мій,
Що після довгих днів розлуки
я знов дивлюсь на твої
міцні,
гарячі руки,
тверді долоні, як старе взуття,
потріскані,
розриті
яругами твого іржавого життя.
Міцні,
коряві руки!
Схиляюсь я над ними
й бачу: по чорнім бруку
біжить, вихрять волоссям
моє дитинство босе... (с. 23).

Серце і душу молодого автора захоплює і полонить все: любов до рідного, лемківського, любов до Карпат, до великих Шевченка і Франка, до Господа Всевишнього, бо як же без неї, Любові? "Вічні Віра, Надія, Любов, – оці три. Та найбільша між ними – Любов", – каже апостол Павло у посланні до коринтян. І поетове серце любить щиро, пристрасно, гаряче. І в наступних збірках митця чи не кожна строфа творить довершену гармонію інтимного й патріотичного, особистого й загальнолюдського. Тут Ілля Галайда суголосий з трепетним ліриком Володимиром Сосюрою. Любов до рідного краю та любов до коханої – нерозривні, нероздільні, творять одне ціле:

Волошковий вечір
Небо – волошкове.
Волошкові в тебе очі?
Ой, не волошкові –
плаття волошкове.
Попід жовті брови,
серед жита золотого
в них кипить янтар із сонцем
і вогонь медовий... (с. 111).

Поезії І. Галайди властива глибока метафоричність, його тексти щедрі на символи, алюзії, асоціації. Так, у вірші "Карпати" гори-велети порі-

* Ілля Галайда. Вибрані твори: поезія, проза, літературна критика і літературознавство / упор., передм. та прим. Д. М. Федаки. – Ужгород: в-во TIMPANI, 2016. – 636 с.

внюються з караваном пустельних верблюдів, зі згорбленими плечима предків, "які тут століттями берегли прекрасне, мучилися, трудилися і творили притім у чужому етнічному оточенні й зберегли свою українську душу попри всі катаклізми" (с. 13). Ворожою до Карпат виявилася і радянська дійсність:

Карпати, Карпати –
Застиглий в дорозі німий караван –
Мовчать... А по спинах горбатих
Тиняється вітер глухий –
Далеко Шевченко, далеко Богдан... (с. 27).

"Стисла у вислові, але багатюща асоціативно, майстерно виписана метафора автора виявилася не тільки місткою, – пише Д. Федака, – а й дивовижно багатозначною, спрямованою як у сиву минувшину, так і в прийдешність (...). Засвідчує і найприкметнішу грань художнього світу поета, і його ціннісні орієн-

тації в часи творення образу" (с. 14). Наголосимо, що збірка з віршем "Карпати" вийшла у світ далекого 1974 року.

Крім поезії, "Вибрані твори" презентують і прозу Іллі Галайди – повісті "Етюди каштелянської осені", "Люзіоніст і Месаліна" та окремі оповідання зі збірок "Коли йдуть дощі" (1980), "Ще співає жайворонок" (1989) ... У розділі "Літературна критика та літературознавство" знаходимо декілька ґрунтовних розвідок І. Галайди-науковця. Насправді, – це крапля в морі з багатого літературознавчого доробку митця. Тож, очевидно, далі буде...

Суттєво увиразнюють видання й ілюстрації з використанням художньо опрацьованих скульптур-дикоростів та дерев'яної пластики авторства самого Іллі Галайди, що постає перед нами як Богом обдарована багатогранна особистість.

Тетяна Ліхтей